

A. POTOČNIK:

Ljubljana.

ela Ljubljana, glavno mesto Slovenije, leži v obliki polmeseca okrog 364 m visokega Gradu, ki je opasan na dveh straneh z Ljubljanico. Za divja stoletja minulih časov so imeli taki kraji veliko važnost zavoljo obrambe proti sovražniku. Primeroma visok hrib, na njem močan grad z debelim obzidjem — to je bil edini kraj, kamor je mogel pribežati človek, da si je ohranil življenje in imetje. To nam pričajo še dandanes stari, na visokih hribih ali ob velikih rekah zidani gradovi. Ni čuda, da je izvrstna lega ljubljanskega Gradu napotila deželne kneze, da so na njem postavili trden grad, ki ga je čuvala močna vojaška posadka. Pod Gradom in okolo njega pa je raslo mesto, ki se je stiskalo k varnemu Gradu kakor boječ otrok k svoji materi.

Mesto se je širilo, toda zaradi turških napadov je bilo stisnjeno za močnim obzidjem, dokler tudi to ni padlo, ko je ponehala turška sila. Sedaj sta pričela cveteti trgovina in obrt, polagali so trdne ceste, po katerih se je vršil promet z zunanjim svetom, pa tudi Ljubljanica je mnogo pripomogla k razvoju našega mesta. Da se je mesto razvilo do današnje velikosti in lepote, je bilo treba preboleti mnogo viharjih časov. Malokatero mesto se more ponašati s tako važnimi dogodki, kakor jih je preživela Ljubljana. Zato bo naša dolžnost, da seznanimo čitatelje »Zvončka« z njeno preteklostjo, ki sega v davno prazgodovinsko dobo.

1. MOSTIŠČARJI.

Okrog dve tisoč let pred Kristusom je bival po naših deželah rod, ki mu ne vemo imena, vendar je zapustil dovolj sledov. Bival je v skalnatih duplinah ali na holmih poleg močvirja. V oni dobi je bila vsa Gorenjska ravnina veliko jezero, ki so se iz njega vzdigovali posamezni vrhovi, kakor Šmarna gora, Šišenski hrib, Grad, Golovec i. dr. Voda je nazadnje predrila vse ovire in odtekla, najdalje je ostala na Ljubljanskem barju. Najbrže so se prvi prebivalci naselili na Šišenskem hribu, Gradu in Golovcu. Domače živine niso imeli, poznali niso žita, pa tudi obleke ne, zakaj odevali so se v kože ubitih živali. Drugega orožja niso poznali, kakor živalske kosti in kamen. Zato imenujemo to dobo **k a m e n e n o** dobo.

Poznejši človeški rod je poznal bron, iz katerega je poleg orožja izdeloval tudi zapestnice in zaponke v podobi loka (fibula). Ta rod ni stanoval več v duplinah, ampak si je zaradi varnosti pred divjimi zvermi in sovražniki postavil svoja bivališča ob plitvih jezerih. V tla je zabil kole, nanje postavil borne kože, ki jih je pokril s slamo ali

praprotjo. V sredi koče na tleh je imel odprtino, da je mogel loviti ribe in zajemati vodo. Take stavbe na koleh imenujemo *mostišča*, prebivalce pa *mostiščarje*. Njih opravila so bila lov, ribištvo in reja domače živine. Oblačili so se v živalske kože, hranili z oreškom, iz čigar jedra so mleli moko za kruh. Poznali so tudi lan, iz katerega so predli sukanec. Iz ilovice so izdelovali lončeno posodo in otroške igrače. Iz kosti so napravljali potrebno orodje, kakor igle, kladiva in nože. Iz drevesnih debel so iztesavali čolne, s katerimi so se vozili na lov.

Krasne sledove iz te najdavnejše dobe nam podaja okolica našega stolnega mesta Ljubljane. Na jugu in jugozapadu se širi okolo 220 km² obsegajoča ravan, ki ji pravijo *Ljubljansko barje* (močvirje), na katerem bi lahko stali vsi sedaj živeči ljudje drug poleg drugega.

Mostišče na Ljubljanskem barju

Mnogo ostankov raznega orodja iz te dobe je shranjenega v ljubljanskem Narodnem muzeju.

Polagoma je jezero upadlo ter se izpremenilo v blato. Sedaj je bilo mogoče priti do mostišča po kopnem, zato njih prebivalci niso bili več varni pred sovražniki. Zapustili so svoja prejšnja bivališča ter se naselili rajši na kopnem, posebno na strmih, dobro utrjenih hribih, ki so jih imenovali *gradišča*. Rabili niso več samo kamenja in živalskih kosti, izdelovati so znali potrebno orodje iz bron in železa. Zgodovino gradišč delimo zato v dve dobi: v *bronasto* in

železno dobo. Prebivalci so se pečali z živinorejo ter si udomačili konja, ki so ga potrebovali za vprego in ježo. V sredi naselbine so imeli shranjeno svoje imetje.

Že v davnih dneh, o katerih nimajo druge dežele nobenega zgodovinskega sledu, je bival pri nas rod, ki je znal spretno graditi kočje in izdelovati lično hišno orodje. O tem rodu ne vemo, kakšen jezik je govoril in odkod je prišel v te kraje. Vemo pa, da je Ljubljanska okolica sedež prastarih naselbin.

(Dalje.)

Skrivanje.

Glasno na veji zapela je ptička:

»Išči me, Stanko! Kukuk, kukuk!« —

*Njemu v veselju zardela so lička,
vstal je in vrgel na stran je klobuk.*

In se pogreznil je v gozda šumenje:

»Čakaj me, ptiček, ti potepuh!«

Pa je začivkalo skozi zelenje:

»Išči me, kdor ni še slep ali gluhi!«

*Stanko iskal je, razgrinjal je veje,
meril s pogledi višino je smrek...*

Ni je in ni... Od kod pa se smeje? —

Stanko jo išče in išče vsevprek.

Potlej se ptička je predenj spustila:

»Morda postaviš soli mi na rep?«

*Stanko se skloni; že v stran je skočila
ptička, da plačan je Stankov potep!*

In odletela čez vaške je hiše,

tam izgubila se v daljo neba...

*Stanko z obraza znoj vroči si briše,
rdeč in upehan je ves, kar se da.*

Legel utrujen v zeleno je travo,

zopet potisnil na čelo klobuk...

Pa mu zapelo je zopet nad glavo:

»Stanko, moj Stanko! Kukuk, kukuk!« —

Janko Samec.

